

UNKARIN UUTISET

Magyar Hírek

1/2024

Tampereen Suomi-Unkari Seura ry:n jäsenlehti

34. vuosikerta

SUGRIFEST 5.10.2024
KULTTUURITALO LAIKUSSA

Lisäinfoa sivulla 35

Sisällys	2
Puheenjohtajan palsta	3
Mitä kuuluu syksyiseen Bajánsenyen kylään?	5
Mikä ihmeen Kádár-kocka?	7
Tamperelaisena Miskolcissa	14
Unkarin vaalit ja yksi "tapaustutkimus"	22
Viininviljelyä Szigetvárin "verisillä" rinteillä	28
Tampereen Suomi-Unkari Seuran hallitus 2024	34
Ajankohtaista	35

Julkaisija: Tampereen Suomi-Unkari Seura ry

Tilinumero: FI36 4503 0010 6429 10

Yhdistyksellä on omat Facebook- ja verkkosivut.

Toimitus: Tenho Takalo (vastaava toimittaja), Irmeli Kniivilä, Kasperi Hasala ja Helka Lumiainen (toimitusneuvosto).

Kansikuva: Syksyn ruskaa Szigetvårissa

Taitto: Matti Syrjä

Paino: Offset Ulonen Oy

Puheenjohtajan palsta

Kesän aikana emme tällä erää yhdistyksenä yhdessä käyneet sen enempää Unkarissa kuin kotimaan retkilläkään. Monet jäsenemme ovat tosin käyneet kesällä Unkarissa useampaan kertaan ja eräät oleskelleet siellä pitempäänkin.

Saimme heti toukokuussa kuitenkin vieraan Unkarista, kun kirjailija-lehtimies-valokuvaaja-Formula-asiantuntija Károly Méhes Pécsistä tuli residenssivieraaksi Haihara kartanoon ja esitteli meille valokuviaan ja kertoi Formula-työstään. Koska huhtikuussa oli vielä harvinaisen kylmää, varoittelin Méhesiä ja kerroin, että toukokuussakin voi vielä olla viileää, täytyy ottaa lämpimiä vaatteita mukaan. Koko kahden viikon ajan, jolloin Méhes vaimoineen oleskeli Suomessa, oli kuitenkin jo todella lämmintä, lämpimät vaatteet taisivat jäädä käyttämättä...

Yhdistyksellämme on monia perinteitä, josta ei mielellään luovuta, yksi niistä on Louhenokan saunapäivä. Silloin tehdään ja syödään erinomaista unkarilaista kalakeittoa, saunotaan ja uidaan sekä seurustellaan, jutellaan monista aiheista. Niin oli tänäkin vuonna, ja vaikka sää ei juuri saunapäivänämme aurinkoinen ollutkaan,

Harvinaisen helteinen kesä 2024 alkaa olla takana ja syksyn sateet lähestyvät. On aika vetäytyä sisätiloihin pohtia syksyyntä kuuluvia asioita.

niin se ei meitä haitannut: keitto kyllä keitettiin ulkona, mutta syötiin mukavasti sisätallassa.

Tulevista syksyn ohjelmista tärkeimpiä on Sugrifest, joka tänä vuonna on jo la 5.10 klo 10 alkaen. Olemme saaneet Jyväskylästä Tampereelle siirtyneen uuden jäsenen, Anssi Halmesvirran, joka on luvannut esitelmöidä Sugrifestissä Unkarissa kovin tärkeästä ja esillä olevasta Petőfi-kultista. Anssi on muutenkin tullut aktiivisesti mukaan toimintaamme, mikä on todella mukavaa, sillä kaikki yhdistyksen tarvitsevat aktiivisia, toimivia jäseniä!

Loppusyksyn toimintamme noudattelee perinteisiä ja suosituiksi havaittuja ohjelmia: perjantaina 29.11. leivomme taas unkarilaisia leivonnaisia ja seuraavana päivänä 30.11. myymme niitä ja muita unkarilaisia tuotteita joulumyyjäisissä Kalevan kirkolla. Pikkujoulumme on sopivasti perjantaina 13.12.

Toivottavasti näiden jo tiedossa olevien ohjelmien lisäksi Tampereelle tulee unkarilaisia vieraita tai mielenkiintoisia näyttelyitä tai muita Unkariin liittyviä ohjelmia, niihin osallistumme aina mielellämme. Ensi vuoden ohjelmista ilmoittelemme totuttuun tapaan jäsenillemme sekä FB:ssa että sähköpostilla.

Mielestäni olisi aika suunnitella myös joitakin uusia ohjelmia. Ennen koronaa meillä oli melko vilkkaasti toimiva lukupiiri, jota on toivottu takaisin. On myös ehdotettu eräänlaista keskustelukerhoa, jossa voitaisiin keskustella ajankohtaisista aiheista tai vaikkapa kirjoista. Hyvä tietenkin olisi, jos kaikki ehtisivät ennen tapaamista perehtyä aiheeseen tai joku alustaisi asian. Voimme tietysti myös pyytää jotakin ulkopuolista asiantuntijaa kertomaan sopivaksi katsomastaan teemasta. Tietysti myös te jäsenet voitte ehdottaa, mistä haluaisitte tietää ja kuulla - ja tulla innokkaasti mukaan! Joten ottakaa siis rohkeasti yhteyttä: soittakaa, lähettäkää postia!

Unkarin Uutiset -lehtemme ilmestyy nykyisin vain kerran vuodessa; tänä vuonna haluamme sen ilmestyvän ennen Sugrifestiä, jotta kaikki asiasta kiinnostuneet saisivat tietoa myös Sugrifestin muista ohjelmista.

Tässä lehdessä on monta pitkää ja asiapitoista juttua kesän ”Budapestin kirjeenvaihtajaltamme”, Tenho Takalolta. Hän on ahkerasti ottanut selvää monista Unkarin asioista. Lukekaapa, niin saatte uusia ja erilaisia tietoja Unkarista!

Puheenjohtajan palsta sen sijaan on tällä kertaa melko lyhyt. Loppuun haluan kuitenkin syyskuun kunniaksi, mutta myös talven tulon enteensä liittämään alun Sándor Petőfin kauniista runosta Szeptember végén, ”Syyskuun lopulla”. Suomennos on Toivo Lyyn.

**Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyáfra az ablak elött,
De látod amottan a téli virágot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifjú szivemben a langugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam öszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.**

**Yhä aukenevat kukat laaksojen tarhain,
vihertää yhä ikkunahaapakin nyt,
mut talvisen maiseman näetkö tulla.
lumi kukkulan huipun on peittänyt!
Yhä on sydämessäni kesä, sen armaus,
yhä vieläkin kukkia myös kevätsään,
mut tummaan tukkaani hiipii jo harmaus,
viti talvinen alkaa jo vihmoa pään.**

**Tykätään siis syksystä! Tervetuloa syksyn tapahtumiimme!
Hyvää, ohjelmallista ja mielenkiintoista syyskautta!
Irmeli Kniivilä**

Mitä kuuluu syksyiseen Bajánsenyen kylään?

Viinirypäleistä suomalaisin kotikonstein eli mehumajjalla valmistettu mehu sisältää monia tärkeitä vitamiineja

Kun tulimme torstaina 12.9. Länsi-Unkariin Bajánsenyen, niin ei ollutkaan enää helteitä. Ulkona oli vain +9 astetta, sisällä talossamme onneksi oli melko lämmintä. Nyt on ollut ilo tehdä kaakeliuuniin tuli ja ilmalämpöpumppuakin on tarvittu, sillä yöt ovat kylmiä. Bajánsenyessä oli kovat helteet heinä- ja elokuulla, mutta nyt sitten on ollut parisen viikkoa hyvin sateista. Tässä kuuntelemme uutisia, onko tänne tulossa myös ne tulvat, jotka Romaniassa ja Puolassa ovat vaatineet ihmishenkiä. Äsken juuri tuli uutinen, että Budapestin rantatiet ja Margitin saari on suljettu tulvatilanteen vuoksi. Tämä meidän alueemme on sellaista tasaista alankoa, Rába-joki tulvii usein Körmendin lähellä, ja täälläkin pelloille kertyy helposti vettä. Nyt odottelemme, mitä tapahtuu, mutta lohdullista on, että ensi viikolla pitäisi täällä olla jo aurinkoista säätä.

Haikarat ovat lähteneet pesistään ja kauniit kesäukat ovat kuihtumassa. Syksy on saapunut Unkariinkin, aikaisemmin kuin muina vuosina. Saksanpähkinöitä ei saada tänä vuonna, niiden vihreä suojakuori ei ole irronnut, vaan pähkinät ovat mustia ja matoisia. Toivottavasti ensi vuosi on parempi pähkinöitten suhteen. Rypäleitä tulee meille jonkin verran, ei kuitenkaan niin paljoa, kuin esimerkiksi viime vuonna. Äsken pullotettiin ensimmäinen mehumajjallinen rypälemehua, ja kun päästään enemmän keräämään satoa, niin näemme, tuleeko tarpeeksi rypäleitä pälinka-tislaamoon vietäväksi. Toki myös teemme rypälehiiltoa, joka on hyvää, vaikka jäätelön kanssa.

Naapuri kertoi, että päärynät ja luumut eivät kypsyneet tänä vuonna kunnolla, vaan putosivat maahan raakoina. Omenia tulee jonkin verran, juuri omenoista täällä asukkaat tekevät pälinkaa, kun rypälesato on vähäinen. Mutta ihania

tomaatteja saamme nauttia naapurin pelloilta, ja eriväriset paprikat ovat hyviä, varsinkin grillattuina, kun vain pääsemme sateelta grillin ääreen. Eniten odotan myskikurpitsoiden tuloa kauppoihin, ne ovat niin maukkaita uunissa paistettuina sekä keitoissa ja niistä voi tehdä hyvää hilloa.

Ensi viikonloppuna 20–22.9. on Óriszentpéterissä joka vuosi järjestettävät kurpitsafestivaalit. Óriszentpéteriin on Bajánsenyestä vain 5 kilometriä. Órség-festivaali on alueen suurin kulttuuri-, gastronomia- ja perinnematkailutapahtuma. Siellä on markkinat, joilla on myyjiä lähialueelta. Ostettavissa on kaikenlaista kurpitsaan liittyvää, kuten kurpitsansiemeniä ja niistä puristettua öljyä, kurpitsapiirakoita, pálinkaa, ym. Pöydiltä löytyy hunajaa, hilloja ja mehua, käsitöitä jne. Jos nälkä yllättää, voi nauttia lángosia (uppoaistettu, juustolla ja valkosipuliutteella maustettu leipänen), paahdettuja kastanjoita, unkarilaista makkaraa, rétesä eli struudelia, putkipullaa (kürtőskalács), ym. Tarjolla on musiikki- ja kansantanssiesityksiä, kurpitsojen kaiverrusta, kurpitsakoristeiden tekoa ja erilaisia kilpailuja. Lapsille on järjestetty omia puuhapaikkoja kilpailuineen.

Órségin kurpitsafestivaalien aikaan on katujen varsilla monenlaisia otuksia. Niiden teossa mielikuvitus saa laukata vapaasti!

Tällaista rentoa elämää vietämme täällä, levätään välillä, saunotaan, ulkoillaan, tehdään pikkuhommia, säilötään, grillailaan, luetaan ja puhelimesta tai televisiosta seurataan maailman tapahtumia. Sateen loppumisen jälkeen on ruohonleikkuuta, rypäleiden poimintaa ja puutarhan talvikuntoon laittamista. Pari luumupuuta on menettänyt oksiaan tuulessa, joten miehelläkin on puuhommia odottamassa! Lisäksi ruohonleikkurin vajjeri on katkennut, sitäkin on itse yritettävä korjata, kun korjaamoiden edessä on ruohonleikkureita isot määrät odottamassa korjausta. Ensi viikolla todennäköisesti vierailemme Körmendisä tuttaviemme luona. On aina kiva tavata heitä ja nauttia unkarilaisesta ystävyydestä ja vieraanvaraisuudesta. Lokakuun keskivaiheilla ajamme takaisin Suomeen ja muistelemme sitten kaikkea matkalla kokemaamme tuntien iloa ja onnea tästä Unkarin kodistamme ja ystävistämme.

Helka Lumiainen

Mikä ihmeen Kádár-kocka?

Jokainen Unkarin maaseudulla vieraillut on nähnyt kylää halkovan tien molemmin puolin unkarilaisia omakotitaloja, jotka perusrakenteeltaan näyttävät ihan samanlaisilta. Ne ovat suuria kuutiomaisia taloja, joilla on oma nimi: kockaház, suomeksi vaikkapa kuutiotalo. Niitä näkee Unkarissa kaikkialla, sillä 1960- ja 1970-luvulla niitä rakennettiin noin 800.000 kappaletta. – Unkarin kielen kocka tarkoittaa kuutiota, myös arpakuutiota eli noppaa sekä ruutupaperin ruutua; ház taas on talo, mutta asiayhteydestä riippuen myös koti, pirtti tai tuppa.

Voimme helposti luulla, että nämä kuutiotalot ovat perinteisen rakennuskulttuurin tuotteita.

Näin ei kuitenkaan ole, ne ovat János Kádárin ajan sosialistisen uudisrakentamisen tuotteita, 1960- ja 1970-luvun unkarilaisia omakotitaloja (családi ház), joilla on po. aikakauden viittaava yleisesti käytetty nimitys ”Kádárin kuutio” (Kádár-kocka), Ne ovat tänään jo ”ikonisia”, ne ovat ”käsité” tai ”ilmiö”, johon vieras törmää kaikkialla. Tänä kesänä 18.5.—18.8. niitä näki myös Budapestin ”Taiteiden palatsissa” (Művészetek palotája), sillä Ludwig-museo esitteli monipuol-

Kadunkulmaus kuutiotaloineen; kuva voisi olla miltei mistä tahansa kylästä tai pikkukaupungista tai esikaupungista.

lisesti ja havainnollisesti tuota ilmiötä Kis magyar kockológia – a modernitás hajlékai a Kádár korszakban -näyttelyssä. Näyttelyn nimi on osin sanaleikki, mutta sen voisi suomentaa Unkarilainen kuutioideologia – modernismi Kádárin aikakauden asumisessa. – Näyttelyn nimessä mainittu János Kádár (1912—1989) oli Unkarin sosialistisen työväenpuolueen pääsihteeri vuosina 1956—1988 ja Unkarin pääministeri 1956—1958 ja 1961—1965.

Mukana oli myös runsaasti aikalaistaiteilijoiden töitä, joiden teemaksi oli aikanaan valikoitunut tämä unkarilainen pientalo, ulkoa tai sisältä, sekä usein myös ihminen tuossa ympäristössä. Taiteilijat toivat jo tuolloin esille kylänraitin uuden monotonisuuden ja asuntojen sisustuksen ”urbaanin” samankaltaisuuden.

Kádár-kocka – uutta vai vanhaa?

Tämä 1960- ja 1970-luvun pientalo on määrittänyt näihin päiviin asti Unkarin maaseudun asu-

tuskeskusten ulkonäköä. Sosialistisen realismin jälkeinen arkkitehtuuri on puolestaan vähätelty tai karsastanut tätä viime vuosisadan ”lapsipuolta”, joka kuitenkin on osoittautunut kiistatta aikansa kestävimmäksi muistomerkitseksi. Neliömuotoisen pohjaratkaisun lisäksi ”Kádárin kuution” leimallinen piirre on aumakatto. Jos rakennuksen pohja on tasasivuinen neliö, ovat katon neljä lapetta myös samansuuruisia ja -muotoisia kolmioita. Siis kuutiotalo – tai talokuutio, jossa on aumakatto. Se on kuin talotehtaan valmistamista elementeistä kootun asuinkerrostalon (panelház) asunnon kaksospuoli! Näitä reaalisocialismin asuinrakentamisen kahta luonteenomaista ilmiötä ei voi kuvitella erillisinä.

1950-luvun lopulta lähtien, kun asuntokanta alkoi uusitua, on rakennettu yli 800.000 tällaista taloa. Jos katsomme taaksepäin nykyhetkestä, kun nämä nyttemmin jo lämpöeristetyt sekä sisältä ja ulkoa uudistetut kuutiotalot vähitellen ovat menettäneet identiteettinsä, näyttelyn alkuperäiset talot – tai niiden kuvat – antavat mahdollisuuden tämän perinnön uudelleenarvioi-

Unkarilaisperheillekin oli tuttua 1960—1980-luvuilla hartiapankkirakentaminen; mukana oli koko perhe, ainakin kaikki kynnelle kykenevät. Isot työvaiheet tehtiin talkoilla, joihin osallistuivat lähisukulaiset ja ystävät, mutta myöhemmin myös työkaverit, oma työprikaati. Ihmiset auttoivat toisiaan, mutta vastavuoroisesti –saadessaan – apua sitoutuivat samalla siihen, että myös heitä pyydetäisiin talkoisiin. Kuvat: Fortepan

tiin. ”Kuutiotalo (kockaház) on ollut ennen kaikkea omin voimin, mutta yhdessä tapahtuneen yksityisen rakentamisen (kaláka) ilmentymä ja modernisaation arkkitehtonisena muotoutumana se on ollut ’tavallisen kansan’ omaksuman rakentamisajattelun spontaani reaktio asuinrakentamisen yhteiskunnallisiin tarpeisiin.” Näin totesi näyttelysite.

Kádár-kocka – gulassikommunismia, preurbaania, postfolkloristista?

”Kuitenkin monessa mielessä [kockaház] on paljon tätä enemmän: symbolinen muoto ja

esteettisesti yhteinen nimittäjä, sellainen gulassikommunismiin määrittämä visuaalinen koodi, jota ei ylhäältäpäin tarjottu käyttäjille, vaan jonka asukkaat itse muokkasivat; muovasivat koko ajanjaksoa määrittäväksi elämisen muodoksi.” Näyttelyn tavoite olikin esitellä Unkarin arkkitehtuurin erään tietyn alhaaltapäin tulevan rakennustyyppin kulttuurinen ympäristö.

Näyttely käsittelee 1960- ja 1970-luvun tyyppillisen unkarilaisen yhden perheen talon (családi ház) ilmenemistä kuva- ja rakennustaiteessa. Se on joidenkin arvioiden mukaan ”preurbaanin ja samalla postfolkloristisen estetiikan omaleimaisen semantiikan tarkastelua”. Näyttelyn kuraattorin ja avustaneen työryhmän keräämät

”taideteokset puhuvat onneksi itse puolestaan, siksi ei ole tarpeen nousta akateemisiin korkeuksiin, jotta voisimme päätellä, mitä Kádárin ajan modernismin yhä vielä olemassa olevat asunnot meille tänä päivänä kertovat”. Näin tiivistä näyttelyn sanoman maallikoille eräs arvostelija!

Näitä Unkarin kylien ulkonäköä tähän päivään saakka määrittäneitä aumakattoisia kockaház-taloja rakennettiin 1900-luvun jälkipuoliskolla myös kaupunkien esikaupunkialueille. Nuo talot muuttivat kuitenkin nimenomaan Unkarin maaseudun ilmeen tavattoman lyhyessä ajassa.

Ákos Birkás kuvaa taulussaan **Talvi, Tél** (1973—74) Kádár-kockan symmetrian ja monotonisuuden tuttuutta: tämän talon on jokainen nähnyt!

Ludwig-museon näyttelyesitteen kuva havainnollistaa hiukan kärjistäen, miten yhdenmukaisia Kádár-kockat saattoivat olla.

tärkeä on aumakatto ja 'kaupunkilaisen vaikutelman' antava neliömäinen ikkuna. Jos arvioimme aikaperspektiivistä tuota rakentamista, niin kyse on 1950-luvun lopusta ja tuotanto-osuus kuntien toisesta perustamistavaiheesta.

Rakennushistorian näkökulmasta voidaan puhua kansanomaisen rakentamisen viimeisimmästä, tai modernisoituvan kylän ensimmäisestä talotyyppistä, tai ylimenokauden / välityylin edustajasta. Kansatieteen näkökulmasta voimme puhua yksityisessä maanviljelyssä yhä aktiivisesta, mutta jo talonpoikaisesta elämäntyylistään irrottautuvasta sukupolvesta. Sosiologiassa voisimme puhua kylän urbanisoitumisen symboleista, tehtyjen, mutta välttämättä ei vielä käytössä olevien kylpyhuoneiden, olohuoneiden ja malleittuodien ajanjaksosta.

Kádár-kocka – elämänmuutoksen airut ja symboli

Yhteiskuntahistorioitsija Tibor Valuch on kuvannut 2013 eräässä teoksessaan [Magyar hétköznepok] tuota pientalon arkkityyppiä: "Kadunpuoleisella sivulla on kaksi huonetta, pihan puolella sijaittivat keittiö, usein 'käyttötarkoitukseltaan uudempi huone' [tuleva olohuone] sekä ruokakomero (kamra), ja kylpyhuone. Ikkunoiden mittasuhteet ovat selvästi kasvaneet, mutta modernisoinnin tavoitteen ohella yhtä suuri merkitys oli sillä, että ikkunoita ja ikkunoiden karmeja oli saatavilla vain yhtä kokoa. Aiempi 8 x 8 metrin neliönmuotoinen pohjaratkaisu vaihtui aikaa myöten suuremmaksi, 10 x 10 metrin suuruiseksi."

Jos muotonäkökulman otamme huomioon, niin Valuchin mukaan nelikulmio on tärkeä Kádár-kockan määrittelykriteeri, mutta ainakin yhtä

Arkkitehtuurin lapsipuoli

Ludwig-museon näyttelyesitteessä kerrotaan kaksijakoisesta suhtautumisesta Kádár-kockaan ja todetaan: "Miten sitten suhtaudummekin tähän 'Kádárin kuutioon', se on rakennetun kulttuuriperintömme osa". Sosialistisen realismin jälkeen estradille nousseet rakennustaiteen edustajat puhuivat "Kádárin kuutiosta" vähätellen ja karsastaen "lapsipuolena", mutta siitä on kehkeytynyt viime vuosisadan parhaiten säilynyt rakentamisen muoto.

Ei ole sattumaa, että nämä samalla sabluunalla tehdyt talot innostivat erästä unkarilaisen rakennushistorian lähimenneisyyden "kauhukakaraa", nimittäin László Rajkia. Jo 1977 Rajk asetti näytteille Ludwig-museossa työn, jolla saattoi osoittaa, että yhdellä ylösalaisin asetetulla kuutiotalolla voitiin murtaa kylien uuden katukuvan monotonisuus. – Tällainen teos oli näytteillä myös 2024: tällä kertaa se oli 3-ulotteinen puurakenteinen katolle asetettu talo.

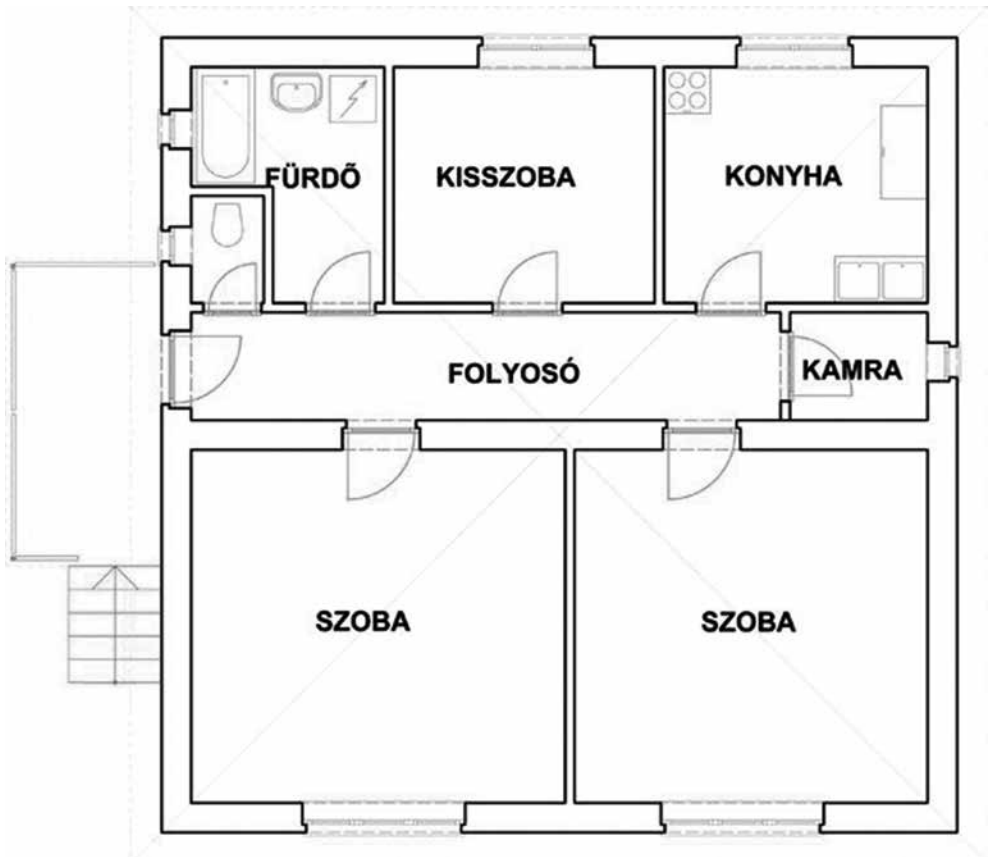
Kádár-kocka ja talonpoikainen perinne

Yhteiskuntatutkijoiden mukaan Kádárkocka-talojen yhteiskunta näyttää ”jälkitalonpoikaiselta”. 1960-luvun jälkipuolelle oli vielä leimallista, että aiempien maalaistalojen ’vierashuoneiden’ (tiszaszoba) mallin mukaan uudet kockaház-talot toimivat / palvelivat aluksi tiszaház-taloina! Talojen asukkaat viettivät kesäisin aikaansa talon taakse jääneessä tai sinne varta vasten rakennetussa kesäkeittiössä osuustoimintatilalla tehdyn työvuoron jälkeen jatkaen työpäivää puutarhapalstallaan.

Tutkimusten mukaan talkoot (kaláka) kytivät uuden asumismuodon (kockaházak) perinteiseen talonpoikauskulttuuriin. Sukulaisuus-

teen, kummiuteen tai naapuruuteen perustuvan yhteisöllisen rakentamisen rinnalle kytkeytyi 1960-luvulta lähtien myös uusi yhteisöllinen elementti: työprikaatit. Kaláka on tunnetusti perinnetapoihin kytkeytyvää vastavuoroisuuteen perustuvaa työtä, väkivelkasilla oloa, joka siirtyi

Tällaisen pohjapiirroksen mukaan rakennettiin kuutiotalojen valtaosa. Kuvassa szoba = huone, kisszoba = pienempi huone, folyosó = käytävä, konyha = keittiö, kamra = ruokakomero ja furdó = kylpyhuone, josta unkarilaiseen tapaan on erotettu WC. Kisszoba toimi perheen tarpeiden mukaan lastenhuoneena, makuuhuoneena tai esim. vierashuoneena.

Jo 1970-luvulla kritisoitiin pientalojen uudisrakentamisen yhdenmukaisuutta. László Rajk kapinoi maalauksessaan vuodelta 1977 tätä rakentamisesta ilmennyttä konformismia vastaan "kaatamalla" taulussaan talorivin yhden talon katolleen. – Rakentajat puolestaan pitivät taloja onnistuneina ja halusivat samanlaisen talon kuin naapurillakin oli.

vanhemmilta sukupolvilta nuoremmille. Sen tarjoama etu oli, että nuori aviopari sai varsin pian katon päänsä päälle, vastineeksi he joutuivat jopa vuosikymmeniä "maksamaan" saamastaan avusta sukulaisille ja ystäville osallistumalla näiden järjestämiin talkoisiin.

Kádár-kocka – sosiaalinen ja omaehtoinen aarre

1900-luvun kylän arkkitehtuuria kuvataan ammattikirjallisuudessa toisiaan seuraavien talotyyppien integraatioksi. Vallitsevan käsityksen mukaan kockaház oli tämän yhdenmukaistamisen täyttymys, mutta Ludwig-museon näyttely osoittaa, että kuva on paljon tätä monimuotoisempi. Näiden rakenteeltaan samanlaisten

talojen ulkoseinien koristelu on myös erityinen kansanomaiseen kulttuuriin perustuvien kauneuskäsitysten ja modernin populaarin kulttuurin sekoitus.

Vaikka virallisessa arkkitehtuurin diskurssissa kockaház-talojen rakentaminen ei koskaan saavuttanut hyväksytyä asemaa, niin usein osoituksena tästä aliarvostuksesta olivat vain kritiikkiä saaneet "ylilyönnit", kuten ylenpalttiset kruusaukset, tornit ja lisäsiivet. "Mestarinkirjansa" koulutuksen kautta saaneet alan vaikuttajat kritisoivat tällä tavoin tuon "ammattikunnan" ulkopuolella olleita kylänväen talkoiden koulutamattomia työnjohtajia ja "hanslankareita".

Tenho Takalo

Tamperelaisena

Vaikka kaupungit Suomessakaan eivät olleet 1970- tai 1980-luvulla kovin värikäitä, niin Unkariin saavuttaessa monien ensivaikutelma katukuvasta oli jonkinasteinen ankea harmaus. Silmiin pisti myös katu- ja maanosvalojen vähyys ja erilaisuus. Tämä tuli konkreettisesti esille Miskolcissakin. Lisäksi talojen julkisivujen lohkeillut rappaus oli pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Sosialismi kohdisti resurssinsa asuntojen uudisrakentamiseen ei vanhojen porvaristalojen "restaurointiin". Miskolcissakin rakennettiin 1970-luvulla ja 1980-luvun alussa todella suuria kerrostaloalueita, kuten Avás ja Diósgyőr, joista suomalaiset aluerakentajat, grynderit, saattoivat vain uneksia!

Tampere ja Miskolc ovat olleet ystävyyskaupunkeja vuodesta 1963 lähtien. Tiesin tämän jo

liittyessäni Suomi-Unkari Seuraan 1975. Opiskellessani Budapestissa keväällä 1980 unkarilaiset tuttavani ihmettelivät, miksi jokin suomalainen kaupunki oli valinnut tai saanut ystävyyskaupungikseen Miskolcin. Itse he tiesivät Miskolcista oikeastaan vain sen, että se oli terveellisuutensa ansiosta maan toiseksi suurin teollisuuskeskus, Acélváros eli "Teräskaupunki" ja maineeltaan "Unkarin rumin kaupunki".

Mikä se Miskolc oikein on?

Itse lienen käynyt Miskolcissa ensimmäisen kerran vuonna 1981 näine tietoineni ja ennakkoluuloineni. Ensimmäiset vierailuni eivät paljon lisänneet tietojani tästä Koillis-Unkarin teollisuuskaupungista.

Miskolcissa

Miskolc on asutuskeskuksena toki vanha, toisin kuin eräät muut alueen teollisuuskeskittymät. Se oli ollut pitkään alueen hallinnon, koulutuksen ja kaupan sekä teollisuuden keskus, mikä vain korostui Trianonin jälkeen, kun alueen toinen keskus Kassa (slovakiksi Košice) jäi rajan taakse Tšekkoslovakiaan.

Mielikuvissani vielä 1980-luvun alun miskolcilaisten identiteetti rakentui ”teräskaupungin” ympärille. Tämä idea meni läpi koko yhteiskunnan, sillä 1949—1990 yliopistokin oli ”Miskolcin raskaan teollisuuden teknillinen yliopisto”.

1980-luvun puolivälin jälkeena Diósgyőrin sulatto ja terästehtaat alkoivat kärsiä kysynnän laskusta ja tuotanto puolittui. Monet huolestuivat: valtio-omisteiset Lenin Kohászati Művek tai DIGÉP eivät olleet enää kilpailukykyisiä kansain-

välisillä markkinoilla. Alkoi yhtiöittäminen, pääomittaminen ja yksityistäminen, tehtaiden vähittäinen siirtyminen ulkomaiseen omistukseen sekä tuotannon pilkkominen pienempiin yksiköihin. Monet teräskaupungin työläiset menettivät työnsä ja vielä useammat kokivat työpaikkansa säilymisen ja tulevaisuutensa epävarmaksi, mikä oli uutta sosialistisessa Unkarissa. – Tämä näkyi tilastoissa: kun v. 1980 kaupungin väkiluku oli 210.000 se on tänään 150.000.

Noina 1980-luvun vuosina minulta usein kysyttiin Tampereella, millainen kaupunki Miskolc oli. Ensimmäinen vastaukseni oli, etten oikeastaan tuntenut kaupunkia, sillä olin ollut siellä vain pimeässä ja humalassa, mikä ei ollut itselleni kovin mairittelevaa. Vasta tämän jälkeen pääsin kertomaan, mitä Miskolcista tiesin, kuten

Diósgyőrin tehtaat olivat luotettava työpaikka tuhansille ja taas tuhansille miskolcilaisille sekä kaupunkia ympäröivien asutuskeskusten työläisille aina 1980-luvun puoliväliin saakka. Vuosikymmeniä tehtaat olivat luomassa miskolcilaisten työläisidentiteettiä.
– Tehtaat toivat hyvinvointia, mutta kahden kukkulajonon välissä oleva kaupunki kärsi usein myös savusumusta ja huonosta ilmanlaadusta. Kuva: Fortepan – 109916.

myös sen, miksi Miskolc ja Tampere valikoituivat ystävyyskaupunkipariksi. Molemmat olivat ”työläiskaupunkeja”. Lisäksi Tampereella elävän kaupunkilegendan mukaan suurlähettiläs Rudolf Rónai olisi ollut kummisetänä molempien maiden suurimpien teollisuuskeskusten ystävyyskaupunkisuhteelle. Tämä on kuitenkin anakronismi, jota tosin tuolloin en tiennyt.

Ruohonjuuritaso: vierailuja ja ystävyysuhteita

Ystävyysuhteet miskolcilaisten kanssa syntyivät lopulta aika nopeasti. Tärkeimpänä tekijänä olivat Tampereen osaston matkat Miskolciin ja miskolcilaisten vastavierailut sekä tietysti auttava unkarin kielen taitoni. Vieraiden vastaanottaminen ja vieraaksi pääseminen olivat osaston jäsenille vuoden tapauksia. Ennen kaikkea delegaatioiden johtohenkilöt tulivat tutuiksi. Tällaisia miskolcilaisia olivat esim. aluksi Antal Ruprecht, József Breitenbach, Imre Polyák, rva Bogdányi (Zsuzsa Ács), István Földi ja Géza Kiss, myöhemmin Tamás Farkas, Enikő Órás, Csaba Deák (Suomen kunniakonsuli), Sarolta Kupcsik, Judit Nagy ja monet, monet muut. – Zsuzsan ja Pistan luona seurasin monia kertoja unkarilaisherkkujen valmistusta.

Tietysti kaikki tunnettiin ennen pitkää etu- ja lempinimillään. Tosin hetken raksutti tyhjää, kun eräs tamperelaisrouva puhui tuttavallisesti ystävästään ”Aakista”, kunnes tajusin, että kyseessä

oli Ági eli Ágnes. Kieliongelmiakin oli. Kun konsertin alkaessa unkarilainen ystävämmme referoi meille unkarinkielistä ohjelmaa suomeksi, hän tajusi pian ilmeistämme, että musiikista puhuttaessa ”elöjäték” on alkusoitto eikä esileikki.

Vuosien saatossa Miskolc lähiympäristöineen tuli myös tutuksi, kuten kahden tunnin junamatkakin Itäiseltä rautatieasemalta eli ”Keletiltä” Miskolc-Tiszain rautatieasemalle. Useimmiten meidät kuitenkin haettiin lentokentältä bussilla. Bussilla teimme kiertoajeluja Miskolcissa ja ympäristön kylissä ja kaupungeissa. Miskolcin ja Egerin väliin jäävä Bükk-vuoriston kansallispuisto slovakialaiskyliseen tuli myös tutuksi. Joka matkalla LÁEV, kapearaiteinen rautatie vei meidät tutustumaan Lillafüredin nähtävyyksiin. Tutustumiskäynnit taas ulottuivat historiallisesta Hollóházán posliinitehtaasta Borsodin panimoon. Tutuksi tuli myös Ómassan 1700-luvun alun rautasulatto eli rautaruukki museoineen. Siellä käynnistyi alun alkaen Diosgyőrin ja myöhemmin koko Miskolcin tunnetuksi tehnyt rauta- ja

halusivat nopeaa muutosta. Ne, joille politiikka ei ollut henki ja elämä, odottivat, mitä hyvää ja mitä huonoa ”kehittynyt kapitalismi” (markkinatalous) toisi tullessaan. Monet myös pettyivät: vaikka leili olikin uusi, niin viini oli vanha! Poliittiset intohimot, kilpailu vallasta peitti aluksi alleen olennaisimman: vaikean rakennemuutoksen kanssa kamppailevan kaupungin kehittämisen.

Monessa keittiössä ja olohuoneessa olin todistamassa tuttujen ja puolittujen poliittisia kiistoja 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Fokuksessa olivat usein aikanaan Kádárin hallinnossa etuoikeutetut sekä sosialistisen sisäministeriön salainen valvonta- ja urkintajärjestelmä ja sen työntekijät aina pääministeri Medgyessyiä myöten.

Olellainen muutos aiempaan oli, että kaikki ne yhteiskunnalliset epäkohdat, jotka aiemmin oli lakaistu maton alle, nostettiin tuolloin julkisen keskustelun kohteeksi. 1990-luvulla osoittautui, että se hyvinvointi, jota sosialistinen Unkari oli luonut kansalaisilleen, oli lopultakin hauras, kun

terästeollisuus. Läheisessä Bükkszentkeresztissä taas seurasin kalkinpolttajia kukkuloilla kesäyön pimeydessä hohtavien miilujensa ääressä.

Iso kuva: järjestelmänmuutos

Järjestelmänmuutos, rendszerváltás, v. 1989 ja ”vapaat vaalit” 1990 oli Miskolcissakin joillekuille uhka, mutta monille mahdollisuus. Ne, joille sosialistinen Unkari oli ollut ahdistava pakkopaita,

Järjestelmänmuutoksen jälkeen eri uskontojen harjoittaminen sai vauhtia. Erityisesti nuorten osallistuminen seurakuntaelämään virisi ja myös protestanttiset vapaat suunnat ovat saaneet kannattajia. Eri kirkkokuntien kirkkoja on peruskorjattu. – Kuvassa reformoidun eli kalvinistisen kirkon puinen kirkkorakennus, Deszkatemplom, joka valmistui 1999 alkuperäisten piirustusten mukaan aiemmin palaneen kirkon paikalle.

se joutui ”kehittyneen kapitalismin” rajuilman kohteeksi. Ystävänä listasivat monia asioita: lapsiperheiden ja eläkeläisten köyhyys, työttömyys ja sen uhka, rikollisuuden kasvu, yhteiskunnallinen epätasa-arvo ja mm. romanien asema.

Puutteellisesta kielitaidostani johtui, että en keskustelusta kaikkea ymmärtänyt. Lehdistä ”tankkasin” ajan kanssa mm. pormestarin haastattelun, jossa keskeisiä ajatuksia olivat asukkaiden epätasa-arvo ja segregatio eli alueellinen, sosiaalinen ja etninen eristäminen ja eriytyminen. Samat ongelmat, esitystapa vain oli toinen! Eivätkä köyhät asuneet enää hökkeleissä vaan Avasin kaupunginosan kerrostaloissa, jotka olivat olleet yksi sosialistisen Miskolcin ylpeänä esittelemä ratkaisu jatkuvaan asuntopulaan. Pormestarin työpöydän ääressä pohdittiin myös

sitä, kumpi vaikutti enemmän kaupungin kehittämiseen: puolen vuosisadan aikana ”kehittynyt” homo sovietucus vai oma-aloitteinen ja idearikas unkarilaisuus!

Miskolcilaisten ylpeydenaihe ja merkittävä osa heidän identiteettiään kytkeytyi Diósgyőrin terästehtaisiin, jotka poistuivat kuvasta markkinatalouden saapuessa. Ensimmäisillä vierailuillani niistä oltiin vielä ylpeitä, ne olivat kehittyvän teollisuuskaupungin lippulaivoja. 1980-luvun loppupuolella ne osoittautuivat vanhentuneiksi, niiden tuotanto puolittui hetkessä ja 2000-luvulle tultaessa ne olivat konkurssissa tai lopettaneet toimintansa.

”Vanha” ja ”uusi” olivat vastakkain. Toiset olivat aluksi halunneet puolustaa ”Kádárin Unkaria”, he näkivät aiemmassa yhteiskunnassa myös hy-

Suuret rauta- ja terästehtaat hävisivät samaan aikaan järjestelmänmuutoksen tulon kanssa. Suurteollisuuden tilalle tulivat pk-yritykset. Rakennemuutos toi myös koko ajan laajenevan palvelusektorin, johon kuuluu mm. terveydenhuolto, liikenne, koulutus, media, viihde, turismi, pankkitoiminta, kauppa jne. Vuosituhannen vaihdetta sanottiin ostoskeskusten rakentamisajaksi. Ostareista suurin on Szinvapark, toisena Miskolc Plaza ja kolmantena Bató-ház, Suurimpien taustalla on saksalainen ja hollantilainen pääoma. Näihin piti päästä tutustumaan heti tuoreeltaan. Miskolctapolcassa taas aloitti 2015 lapsille, nuorille ja aikuisille suunnattu huvi-, viihde- ja elämyspuisto Avalon Park. Itselleni tosin tutuin paikka on vuosia ollut Búza térin vásárcsarnok eli kauppahalli ja tori. – Kuvassa Szinvapark-ostoskeskus ydinkeskustassa.

viä puolia. Rinnalle tuli uuden talouden ja moniarvoisemman yhteiskunnan puolestapuhujia ja uudistajia, keskustelusta tuli moniäänisempää. Vuosien kuluessa, erityisesti 2010-luvulla, ”politiikointi”, politikálás, hiipui. Itsekään en viime vuosina ole keskustellut politiikasta lainkaan.

Seuran matkat yhdistävät

Meille tamperelaisille mieliin jääviä kokemuksia keskusteluineen ja makunautintoineen olivat szalonnaan ”tiristäminen” nuotiolla sekä gulyásin keittäminen omakotitalon pihalla tai luonnossa kaupungin ulkopuolella. Osallistuimmepa Tampereen edustajina Miskolcin kaupungin järjestämään EU-rahoitteiseen kahdenväliseen kokoukseenkin, jonka teemana oli kolmannen sektorin yhteistyön kehittäminen. Vierailuihin – niin Tampereelle kuin Miskolciinkin – liittyi usein lyhyt tapaaminen kaupungin johdon tai johtavien virkamiesten kanssa, olihan kysymys ystävyyskaupungista. Se toi matkaan hohtoa, ja jos Tampereella sai ”outoa suomalaista kahvia” niin Miskolcissa tarjottiin pogácsa ja lasi valkoviiniä. Tampereen Suomi-Unkari Seuran, pitkään vielä ”osaston”, jäseniä ja ulkopuolisia osanottajia kiinnosti tietysti Budapest, jossa usein vietettiin osa viikon matkasta. Lisäksi teimme yhteisiä retkiä, mm. Tampereelta matkan Tallinnaan ja Miskolcista 2000-luvun alussa usean vuorokauden bussikierroksen Slovakiaan. Olemme tehneet

Osa ystäväpiiristäni koolla miskolcilaisessa ravintolassa. Kuvassa vasemmalta Aranka Varga, Tenho Takalo, Ibolya ja Tamás Farkas, Bogdányiné (Zsuzsa Ács), István Földi ja Enikő Órás. Vaikka osa heistä onkin Miskolcin Unkari-Suomi Yhdistyksen jäseniä, olemme jo vuosia tavanneet ennen kaikkea vanhoina ystävinä. Tärkeimmät kuulumiset on helpointa vaihtaa saman pöydän ääressä istuen.

useita pyrähdyksiä Kasaan ja 2010-luvulla viikon matkan Transilvaniaan. Olemme kulkeneet arkkitehti Makoveczin jalanjäljissä ja tutustuneet bussiretkillämme niin Itä- kuin Länsi-Unkariinkin. Muistan, että monia jännitti perhemajoitus. Oma neuvoni oli, että jos olet majoittajana, niin laita pöytään 1—2 lautasta lisää. Enempää ei tarvinnutkaan, sillä molemmissa maissa vieraat odottavat pääsevänsä tutustumaan tavalliseen perhearkeen. Monille unkarilaisille vieraille taas perhemajoitus oli ehdottomasti paras mahdollinen, sillä silloin ei tarvinnut tuhлата niukkaa valuttaa majoituskuluihin. Sitä paitsi perhemajoitus odotti suomalaisvieraita Miskolcissakin aina 2000-luvun alkuun saakka. Suomalaisena minua tosin hiukan askarrutti se kiittolisuudenvelka, jota tuntui kertyvän, kun miskolcilainen osapuoli pystyi ilmeisen vaivattomasti järjestämään sponsoroituja päivällisiä. Tärkeintä on kuitenkin ollut ruohonjuuritason vuorovaikutus ihan tavallisten miskolcilaisien kanssa.

30 vuotta demokraattisessa Unkarissa

Jälkiviisauden makeus saattaa 2020-luvulla sävyttää myös järjestelmänmuutoksesta kulu- neen 30 vuoden arviointia tavallisen kansalaisen mielessä. Nuo vuodet eivät ole edes keskenään vertailukelpoisia. Tutkijatkin jakavat tuon ajan- jakson kolmeen osaan: sosialismin loppukau- si vuoteen 1990; vaihtuvien hallitusten kausi 1990—2010 ja Orbánin hallitusten kausi 2010 lähtien. Nykyisen hallituksen edustajat ovat myös itse todenneet, että ”todellinen järjestel- mänmuutos” alkoi vasta 2010!

Jos 1990-luvun rakennemuutos aiheutti hetkellistä näköalattomuutta, näkyi pian myös valoa. Ulkomaiset suuryritykset ilmestyivät kau- punkiin. Palvelusektori alkoi laajeta. Ostoiskes- kusten rakentaminen keskustaan, hypermarketit ja julkinen rakentaminen sekä liikenteen ja muun infran modernisointi olivat uusia ylpeydenaihei- ta. Kaikki tämä osoitti ystäväilleni ja minulle, että Miskolc, vaikka väkiluku vähenikin, kykeni säi- lyttämään optimisminsa ja sopeutumaan muut-

Säveltäjä Béla Bartókin nimeen kytkeytyvä kansanvälinen oopperafestivaalien ketju alkoi Miskolcissa 2001. Sitä edelsivät monet kevyen musiikin (esim. rock ja jazz) tois- tuvat tapahtumat ja seurasivat kirkolliset festivaalit. Lyhytfilmeilläkin on ollut oma katselmuksensa. Hymynkareen nostattivat 2012 kocsonya- eli syltöfestivaali sekä for- ralt bor és tőpörtyű fesztivál eli hehkuviinin ja paistettujen silavakuutioiden festivaali (kuvassa).

tuneeseen taloustilanteeseensa. Vähät siitä, jos Szeged ja Debrecen selviytyivät taloudellisesti paremmin ja säilyttivät vetovoimansa.

Ikätoverini – tietysti eläkeläisiä kaikki – kas- voivat ja elivät parhaat työvuotensa Kádárin Un- karissa. Osa heistä kaipaa ehkä hiukan nostalgi- sestikin tuon ajan tarjoamaa yhteiskuntarauhaa, taloudellista turvallisuutta eli hyvinvoinnin kas- vua, jos kohta hidasta, sekä elämisen ehtojen en- nakoitavuutta. Nykyajassa on liikaa turbulenssia! Yksipuoluejärjestelmää lieveilmiöineen ei ku- kaan tuttavapiirissäni kaipaa tänään takaisin.

Yleisesti hyväksytty on sekin tosiasia, että sellainen järjestelmä, jossa yhteiskuntarauhaa ja hyvinvointia pidettiin yllä lainarahalla, oli taloudellisesti kestävä. Monille tuttavapiirissäni politiikasta on myös tullut yksityisasiasta, josta ei juuri puhuta. Nuorista, alle 30-vuotiaista, joita tuttavapiiriini ei tosin kuulu, suuri osa ei pysty arvioimaan järjestelmien tai v. 1990 jälkeisten hallitusten välisiä eroja, suurehko osa ei edes piittaa politiikasta eikä ole poliittisesti valveutunut. – Muutettavat muuttanut ongelma on sama kuin Suomessa!

Ja vaikka kansalaiset tänään ovatkin median mukaan jakautuneet kahteen leiriin, niin varsin suuri yksimielisyys vallitsee siitä, että kahta asiaa demokraattinen Unkari ei ole kyennyt korjaamaan: korruptiota ja yhteiskunnallisen epätasa-arvon, erityisesti tuloerojen, kasvua. Tosin tässäkin nykyisen hallituksen kannattajat näkevät huomattavasti pienemmän ongelman kuin opposition kannattajat – jos ylipäänsä tuon ongelman tunnistavat.

Miskolc – Tampere

Entä Miskolc rakennettuna ympäristönä? En ydy ajatukseen, että se olisi Unkarin rumin kapunki. Miskolc on kasvanut kahden kukkulajonon väliseen laaksoon, Tampere – alun alkaen – kosken rannalle kahden järven väliselle kannakselle. Miskolc oli ja on erilainen kuin Tampere ja se on pessyt kasvonsa moneen kertaan kuluneina vuosikymmeninä. Tamperelaisin silmin 1980-luvun harmaus on vaihtunut värikylläisyyteen ja moni-ilmeisyyteen. Arkkitehti voi sanoa, että Miskolcista puuttuu ”monumentaalikeskus”, mutta niin puuttuu Tampereeltakin, sillä molemmissa julkiset rakennukset on ripoteltu laajalle alueelle. Miskolcissa Széchenyin katu on kuitenkin turisille houkutteleva kaupungin näyteikkuna siinä missä Tampereella Hämeenkatu.

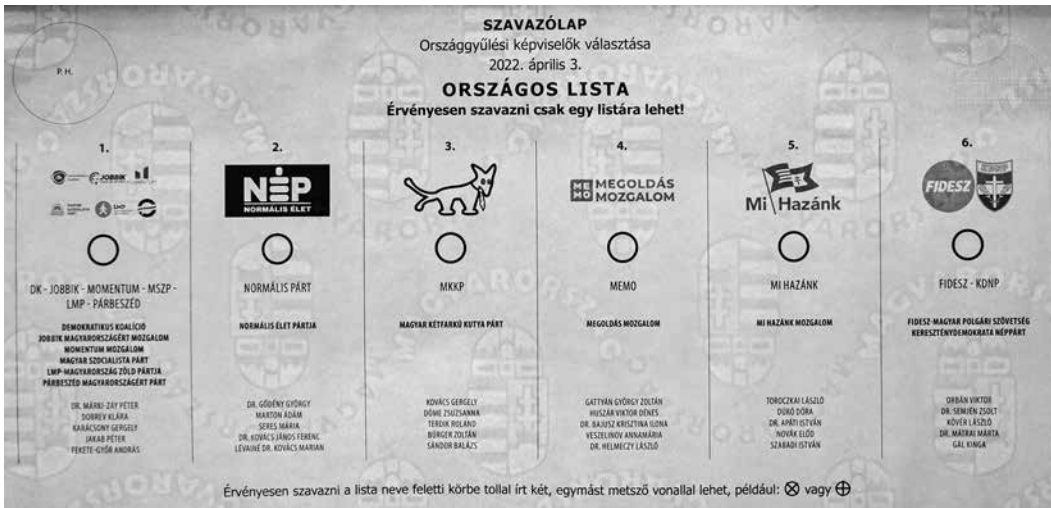
Tenho Takalo

Jälleen kerran – tällä kertaa heinäkuussa 2011 – ryhmä tamperelaisia on Miskolcissa. Kuvassa osa ryhmästäme ja unkarilaiset oppaamme. Eturivissä vasemmalta Tampereen puheenjohtaja Irmeli Kniivilä, sihteeri Laura Panula ja Tenho Takalo, takarivissä Liisa Perälä, Eija Kukkurainen, Anne Riipinen, Miskolcin sihteeri Enikő Órás, Pertti Rantanen, Zsuzsa Ács ja Tampereen varapuheenjohtaja Jorma Perälä. Kuvanveistäjä László Kutasin työn nimi on Miskolcin tytöt, mutta heitä ei ole nimetty. – Samalla matkalla pistäydyimme myös Slovakian Košicessa, unk. Kassassa.

Unkarin vaalit ja yksi

Mitä vaaleissa äänestämisen käytännössä tarkoittaa? Suomalaiset ovat tottuneet kirjoittamaan nelisivuisen A6 -kokoon taitelun äänestyslipun 3. sivulla olevan ympyrän keskelle ehdokkaansa numeron annettujen numeromallien mukaisesti. Siinä kaikki!

Tavallisesti äänestämme vain yhdestä asiasta. Paikallinen itsehallintoelin on kotikuntamme asioista vastaava valtuusto, jonka jäsenet ratkaistaan äänestämällä kunnallisvaaleissa. Seuraava ylempi taso on aluevaalit eli hyvinvointialueille valittavien aluevaltuustojen vaalit, sitten kansanedustajien vaali (eduskuntavaalit), jossa kansanedustajat valitaan vaalipiireittäin. Ylin taso on Suomesta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten vaalit (Europarlamenttivaalit tai EU-vaalit) ja tasavallan presidentin vaali (presidentinvaali), joissa molemmissa vaalipiirinä on koko maa. – Suomessa keskustelun aiheena on demokratian toteutuminen, huolta aiheuttaa tavallisesti alhainen osallistuminen äänestyksiin, ts. alhainen äänestysprosentti. Toinen toistuva huolenaihe on ollut se, että politiikka ja vaalit eivät kiinnosta

Vuoden 2022 parlamenttivaalien valtakunnallinen äänestyslipun ensimmäinen rivi, jossa ensiksi on puolueen tai koalition tunnus ja nimi, sitten ympyrä, jonka äänestäjä ”ruksaa” kannatuksensa merkiksi. Sitten puolueen virallinen nimi tai koalition osallistuvien puolueiden nimet. Kunkin listan alareunassa on lueteltu listan pääehdokkaat. – Listan alareunassa vielä ohje, miten merkitä se lista, jota äänestää.

nuoria, vaikka niihin osallistumalla voisi todella vaikuttaa nuorten ja lapsiperheiden asemaan. – Ongelma on sama Unkarissa: kesäkuun vaaleissa äänesti 60,5 % äänioikeutetuista, ja osa nuorista ei piittaa politiikasta tai ei usko vaikutusmahdollisuuksiinsa.

”tapaustutkimus”

”Kotikaupunginosani” hallinto ja vaalit 2024

Entäpä Unkarissa? Sielläkin oli viime kesäkuussa EU-parlamenttivaalit kuten Suomessakin. – ”Kotikaupunginosani” Budapestissa on Ferencváros, virallisesti IX kaupunginosa (IX. kerület). Virallisesti siksi, että Budapestissa on 23 kaupunginosaa, kerület, joilla kaikilla on oma itsehallintonsa. Ferencvárosin hallinto julkaisee omaa kuukausittain ilmestyvää tiedotuslehteä, jonka nimi on lyhyesti kaupunginosan arabialainen numero 9. Kansilehdellä on toki täydentävä selvennys: Ferencvárosi közérzeti magazin eli Ferencvárosin yhteisö(lline)n lehti. – Kaupunginosa taas sai nimensä 1792 tuona vuonna Itävallan hallitsijaksi nousseen Franz I:n mukaan, joka samalla oli myös Unkarin kuninkaana I. Ferenc (Franz I).

Unkarissa ei oikeastaan ole kunnallishallintoa vaan siellä on (paikallinen) itsehallinto, önkormányzat. Kunta-sanalla on kaksi vastinetta unkarin kielessä: település ja község, mutta edellinen tarkoittaa enemmänkin asutusta ja asuinalueita, jälkimmäinen taas (paikka)kuntaa tai pitäjää.

Koska kaupunginosan hallinnossa enemmistö, ml. pormestari, on maan hallituksessa olevien puolueiden vastaisella oppositiolla, myös ”Yhdeksikkö” heijastelee kaupunginosan johdon näkemyksiä. Tämä kävi selväksi myös siitä, että Fidesz-KDNP:tä edustava poliitikko ei halunnut Yhdeksikön palstoilla esiintyä lehden linjan takia. – Seuraavassa referoin kuitenkin lehden viime kesäkuun numeron juttua Ön dönt eli Te päätätte, koska siinä esiteltiin tulossa olevat vaalit.

Vaalitavan takia kadunvarsimainokset ovat erilaisia kuin Suomessa. Tavallisesti mainoksessa on puolueen ehdokkaan kuva ja numero. Esimerkiksi sellaisia parlamenttivaalien mainoksia, joissa olisi puolueen kaikkien po. vaalipiirin

Paikallisvaalit, joissa valittiin kunnanvaltuusto ja pormestari, pidettiin Unkarissa 13.10.2019. Kuvassa kaksi Ferencvárosin vaalipiirin ehdokasta. Ylemmässä mainoksessa 2. äänestysalueen Krisztián Takács on pyrkimässä kaupunginosan valtuustoon, alemmassa Krisztina Baranyi kaupunginosan pormestariksi. Molemmat ovat saman kuuden puolueen muodostaman koalition ehdokkaita. Baranyin hahmo Takácsin mainoksen taustalla kertoo äänestäjille, että Takács kuuluu Baranyin kanssa samaan ryhmään. Baranyi myös voitti pormestarikisan.

ehdokkaiden nimi ja kuva, ei kadulla juuri näe, ei myöskään yhteistä seinämää, jossa olisi rinnakkain vaalipiirin jokaisen puolueen mainos. Kadunvarsimainos on tavallisesti A3-kokoa, siinä on ehdokkaan kasvokuva, puolueen tai vaalipiirijäyhdistyksen tunnukset ja lyhyt vaalilause, pormestarinvaalissa ei tarvita edes numeroa. Ku-

va on liimattu tai tulostettu paksulle kartongille tai kovalevyllä. Siinä on reiät ylhäällä ja alhaalla ja se on helppo kiinnittää esim. nippusiteellä lyhtypylvääseen. Isoa mainostaulua, jossa on puoluejohtajan kuva ja iskevä slogan, käytetään parlamenttivaalien vakiomainoksena.

Viisi – tai kuusi – äänestyslippua

Jokainen äänestäjä sai 9.6. 2024 tullessaan äänestämäänsä vähintään viisi äänestyslippua, mutta ne, jotka osallistuivat myös kansallisen vähemmistön vaaliin, saivat kuusi. – Oman kansallisen vähemmistön listansa perustivat Ferencvárosin vaalipiirissä sloveeneja ja puolalaisia lukuun ottamatta kaikki listan perustamiseen oikeutetut vähemmistöt.

Laissa määriteltyjä kansallisia vähemmistöjä 2024 ovat sellaiset Unkarin kansalaiset, jotka ovat erikseen viranomaisille tekemällään ilmoituksella kertoneet kuuluvansa johonkin seuraavista vähemmistöistä: armenialainen, bulgarialainen, kreikkalainen, kroatialainen, puolalainen, romani, romanialainen, ruteeni, saksalainen, serbi, slovakki ja ukrainalainen.

Yksi kesäkuun vaalien äänestyslipuista oli tarkoitettu EU-parlamenttivaalia varten, ehdokaslistat olivat samat koko maassa eli Unkari muodostaa Suomen tavoin tässä vaalissa yhden vaalipiirin. Muut neljä äänestyslippua oli tarkoitettu paikallisen itsehallinnon vaaleja eli kuntavaaleja varten:

- Yhdellä vaalilipulla äänestetään koko Budapestin ylipormestaria, főpolgármester, jolloin pääkaupunki on yksi vaalipiiri.
- Oma äänestyslippu on varattu myös koko Budapestin kaupunginvaltuuston, Budapesti önkormányzati képviselő-testület, [Fővárosi Közgyűlés] vaalia varten.
- Edelleen oma äänestyslippu oli oman kaupun-

Kaksi miskolcilaista ehdokasta. Alakszai ja Veres lyhtypylväässä Miskolcin Centrum-tavaratalon sivustalla. Veres 10 puolueen yhteisenä ehdokkaana voitti pormestarikilvan, edellinen pormestari Ákos Kriza (2010 - 2019) edusti Fidesz - KDNP:tä

ginosan, tässä tapauksessa IX kaupunginosan eli Ferencvárosin oman valtuuston vaalia varten ja • Viides äänestyslippu oli IX kaupunginosan pormestarin vaalia varten.

Yhdeksännen kaupunginosan pormestarinvaali päättyi siihen, että edellisellä kaudella pormestarina ollut sitoutumaton Krisztina Baranyi valittiin uudelleen. Ehdokkaita oli kaikkiaan viisi. Kaksi oli ehdolla puoluetunnuksin, yksi oli sitoutumaton, yhdellä oli taustatukenaan kansalaisjärjestö. Vaalin voittaneella Baranyilla oli tukeaan nimenomaan vaaleja varten luotu Krisztina Baranyi Ferencvárosin puolesta -valitsijyhdistys.

Ylipormestarin vaali

Ylipormestariksi valittiin toiselle kaudelle Gergely Karácsony, joka oli kolmen puolueen (DK, MSZP ja Párbeszéd-Zöldek eli Vuoropuhelu-Vihreät) yhteinen ehdokas. Muut ehdokkaat tähän tehtävään olivat András Grundtner (Mi Hazánk Mozgalom eli Isänmaamme-liike), Dávid Vitézy (LMP-Unkarin vihreä puolue ja Dávid Vitézy Budapestin puolesta -valitsijyhdistys), Akexandra Szentkirályi (Fidesz—KDNP). Szentkirályi luopui kuitenkin viime hetkellä – vaalia edeltäneenä päivänä – ehdokkuudesta suosittaen kannattajilleen Vitézyin ää-

**Most
vasárnap!**

 Dr. Szigeti

 Tüttő

 Karácsony

MOMENTUM

Demokratikus
Erők

mszp

jobbik

lmp

Most vasárnap! – Ensi sunnuntaina! Kata Tüttőn mainos kehottaa äänestämään 13.10.2019. Taustalla on viiden puolueen koalitio. Kolmikko Szigeti—Tüttő—Karácsony oli menestyksäs yhdistelmä: Karácsonyistä tuli Budapestin ylipormestari ja Tüttő, joka oli V. kaupunginosaan pormestariehdokas, nousi hänen sijaisekseen (Budapest főpolgármester-helyettese).

nestämistä. Media arvioi, että hänen puolueensa ei pitänyt voittoa mahdollisena, ja siksi Szentkirályi luopui ehdokkuudesta. Äänestystulos Vitézyin ja Karácsonyyn välillä oli hyvin tasaväkinen, mutta Karácsony voitti. Vitézy epäili kuitenkin ääntenlaskennan tulosta ja sai epäilystensä tueksi myös ilmoituksia vaalivilpistä. ”Kansallinen vaalitoimisto” [nemzeti választási iroda] tarkasti hylätyt äänet ja hyväksyi useita aiemmin hylättyjä ääniä sekä lisäsi nämä lisä-äänit aiempaan vaalitulokseen. Lopputulokseksi tuli tämän laskennan jälkeen 14. kesäkuuta, että Karácsony voitti 41 äänellä. Tämä ei kuitenkaan ollut vaalin lopullinen tulos!

Mitä oikeastaan tapahtui?

9. kesäkuuta: Budapestin keskusvaalilautakunta ilmoitti, että istuva ylipormestari Gergely Karácsony oli voittanut toiseksi eniten ääniä saaneen Dávid Vitézyin 324 äänellä. Samalla vaalilautakunta totesi, että hylättyjä ääniä oli ollut yhteensä 23926 kappaletta. Tämän takia ja jo ennen vaalin lopullisen tuloksen julkistamista Vitézy ilmoitti vaativansa äänten laskemista uudelleen.

12. kesäkuuta: Vitézy jätti valituskirjelmänsä pääkaupungin keskusvaalilautakunnalle kertoen jo aiemmin medially epäilyksistään, jotka liittyivät ääntenlaskennassa tapahtuneisiin virheisiin. Vitézyin mukaan 20 vaalipiirissä – kaikkiaan 23:sta – ja yhteensä 202 äänestysalueella vaalitoimitsijat olivat ilmoittaneet vaalilautakunnalle hylättyjen äänten määrän, mutta hylkäykset olivat tapahtuneet osin virheellisin perustein. Hänen mukaansa vaalia ja äänten laskentaa koskevia ohjeita oli järjestelmällisesti rikottu. Valituksen tekijöiden mukaan saattoi olla myös tarkoituksellista, että VII:ssä ja IX:ssä vaalipiirissä ehdokkuudesta luopuneen Alexandra Szentkirályin nimi oli vedetty yli niin ohuella viivalla, että kaikki eivät tätä edes huomanneet, mikä saattoi johtaa äänestäjiä harhaan. – Vaalilipussa oli kaikkien ehdokkaiden nimet ja sen vieressä ympyrä, ja äänestäjä piirsi ristin oman ehdokkaansa

ympyrään. Szentkirályin ilmoitettua vetäytymisestäään uusia lippuja ei ehditty enää painaa ja toimittaa vaalipiireihin ja äänestysalueille.

12. kesäkuuta: Kansallinen vaalitoimisto päätti, että kaikki hylätyt äänet oli tarkastettava ja laskettava uudelleen.

Karácsony totesi tähän, että valittajat uskoivat, että ne, jotka olivat ennen vaalia kannattaneet Szentkirályita, olisivat myös äänestäneet tätä. Hän huomautti myös, että kansallinen keskusvaalilautakunta oli määrännyt, että kaikki hylätyt äänet oli lähetettävä sille laskentaa varten, vaikka valitus ei koskenut kaikkia vaalipiirejä eikä kaikkia äänestysalueita. Karácsony ilmoitti myös, että oli vaalilippujen tarkastuksen ja uudelleenlaskennan tulos mikä tahansa, hän vastustaisi laskennan hyväksymistä ja vaatisi uuden vaalin suorittamista.

14. kesäkuuta: Kansallinen vaalitoimisto ilmoitti vaalilippujen tarkastuksen ja uudelleenlaskennan jälkeen, että ehdokkaat saivat lisä-ääniä seuraavasti: Grundtner 53, Karácsony 112 ja Vitézy 395 ääntä. Karácsony voitti seuraavaksi tulleen Vitézyin 41 äänellä!

17. kesäkuuta: Sekä Karácsony että Vitézy vetosivat kúriaan eli Unkarin korkeimpaan oikeuteen. Edellinen vaati edelleen vaalin suorittamista uudelleen; jälkimmäinen vain IV ja VII kaupunginosan osalta.

26. kesäkuuta: Korkein oikeus (kúria) ei pitänyt ehdokkaiden esittämiä vaatimuksia riittävän perusteltuina eikä ottanut niitä huomioon vaan hyväksyi kansallisen vaalitoimiston suorittaman uudelleenlaskennan tuloksen.

Karácsony ilmoitti tyytyvänsä tähän ja ilmoitti hoitavansa ylipormestarin tehtäviä seuraavat viisi vuotta eikä esittäisi eronpyyntöään uuden kaupunginvaltuuston järjestäytymiskokouksessa (mikä johtaisi uusiin vaaleihin).

Vitézy puolestaan kertoi, että hän tukijoineen tutkisi kúrian päätöksen perusteellisesti ja selvittäisi, oliko mahdollista valittaa ratkaisusta perustuslakituomioistuimeen. Näin hän myös teki laatien 17-sivuisen valituskirjelmän pyytäen 1) kúrian päätöksen perustuslain vastaisuuden toteamista ja 2) kúrian antaman vaalin tulosta koskevan päätöksen mitätöintiä. Samalla hän ilmoitti käyttävänsä kaikki oikeudelliset keinot vaalituloksen virheiden korjaamiseksi.

4. heinäkuuta: Karácsony lähetti perustuslakituomioistuimelle ns. amicus curiae -kirjelmän, jossa tosiasiallisesti esitti, että Vitézyin jättämä valitusta ei pitäisi ottaa käsiteltäväksi.

5. heinäkuuta: Perustuslakituomioistuin päätti, että kúrian 26. kesäkuuta tekemä päätös oli perustuslain vastainen. Perustuslakituomioistui-
men mukaan Kúria ei asianmukaisesti perustellut päätöksessään, millä perusteella Vitézyin esittämä kansallisen vaalitoimiston päätöstä koskeva valitusta ei otettu käsiteltäväksi. Perustuslakituomioistui-
men mukaan kúria oli epävällä päätöksellään rikkonut puolueettoman oikeudenkäynnin takaavaa lakia.

7. heinäkuuta: Kúria päätti saatuaan perustuslakituomioistui-
men päätöksen, että kansallisen vaalitoimiston on otettava tarkastettavakseen kaikki ylipormestarivaalissa annetut hyväksytyt äänet ja laskettava ne uudelleen sekä vahvistettava vaalin tulos sekä se, kuka on valittu uudeksi ylipormestariksi.

Lisäksi kúria totesi, että tästä päätöksestä – vaalissa annettujen äänien uudelleenlaskennasta ja vaalin voittajan toteamisesta – ei voi valittaa. Perustuslakituomioistuin oli antanut päätöksessään 5. heinäkuuta Vitézyille valitusmahdollisuuden ja tällä mitätöinyt kúrian aiemman päätöksen 26. kesäkuuta.

12. heinäkuuta: Vaalissa annettujen hyväksytyjen äänien uudelleenlaskennan jälkeen kansalli-

nen vaalitoimisto julisti Budapestin ylipormestarinvaalin tuloksen. Vaalin voittaja oli Gergely Karácsony 371 538 äänellä. Dávid Vitézy sai 371 245 ääntä eli erotus oli 293 ääntä Karácsony:n hyväksi.

Jälkipuintia

Vaalin oikeudenmukaista tulosta pitää kunnioittaa ja asia pitää tutkia, jos epäilyksiä sen suhteen herää. Moni unkarilainen seurasi ihmetellen asioiden etenemistä. Oikeutta toki oltiin hake-
massa, mutta sivullisesta näytti siltä, että asiassa oli enemmän juristeriaa ja saivartelua kuin todellista huolta vaalin puolueettomuudesta. Unkarin hallituspuolueelle, Fidesz—KDNP:lle tuskallisena malkana silmässä oli ollut koko vaalikauden se, että Budapestin ylipormestarin virka oli ollut opposition hallussa. Se näkyi jatkuvana kritiikkinä, joka kohdistui sekä Karácsonyyn henkilönä, että hänen johtamaansa pääkaupungin hallintoon. Siksi vaalin tulos oli tarkistettava, jos pienikin mahdollisuus Vitézyin voittoon oli olemassa.

Myös Vitézy henkilönä alkoi vaikuttaa prosessin jatkuessa poikkeukselliselta, ja joidenkin mielisä hänestä tuli ammattivalittaja. Karácsony taas epäili hylättyjen äänestyslippujen tutkinnan ja uudelleenlaskennan luotettavuutta eli hän oli huolissaan vaalivilpin mahdollisuudesta uudelleenlaskennan yhteydessä.

Lopuksi oli myös äänestäjiä, jotka arvelivat, että Szentkirályin vetäytyi tarkoituksella ehdokkuudesta, jotta Fidesz-KDNP:n kannattajien äänet ohjautuisivat Vitézyille. Silloin Vitézy olisikin oikeastaan Fidesz-KDNP:n marionetti prosessissa, jonka puolueen vaalistrategit arvioivat johtavan Karácsony:n tappioon.

Tenho Takalo

Viininviljelyä Szigetvárin ”verisillä” rinteillä

Szigetvár

Szigetvár sijaitsee Unkarin lounaisosassa, Kroatian rajan tuntumassa. Kaupungin nimi muodostuu kahdesta sanasta. Sziget tarkoittaa saarta ja vár tarkoittaa linnaa, eli linna saarella. Historia kertoo, että linnoitus rakennettiin saarelle, jota ympäröi puro. Linna oli merkittävässä roolissa 1566, kun Szigetvár oli suuren taistelun näyttämönä. Elokuussa 1566 Suleiman Suuri, Osmanien valtakunnan sulttaani, tuli sotavoimineen valloittamaan linnoitusta. Kourallinen sotilaita puolusti urheasti komentaja Miklós Zrínyin johdolla maataan ja linnoitusta turkkilaisia vastaan. Unkarilaisia oli vain pari tuhatta suurta 100 000 päistä vihollisjoukkoa vastaan. Kun linnoitus alkoi palaa, puolustajat avasivat linnoituksen portit ja hyökkäsivät vihollisten kimppuun ja taistelivat kuolemaansa saakka. Porttien avautuessa turkkilaiset ampuivat heti linnoituksen komentajan Miklós Zrínyinin. Taistelua edeltäneenä yönä Suleiman Suuri oli kuollut sydänkohtaukseen ja hänen ruumiinsa oli sidottu hevosen selkään, koska sotilaat eivät olisi taistelleet ilman johtajaansa. Voidaan sanoa, että kahden suuren valtakunnan johtajan veri on virrannut tulevien viiniköynnöksiemme kasvumaahan.

Viininviljelyä

Kuusitoista vuotta Syrjät (Sini ja Matti) ovat nyt harrastaneet ja opiskelleet Szigetvárin rypälehuipulla (Zsibóti) viininvalmistusta. Kokemusta Viininviljelystä ei tietenkään ennakoon ollut,

Szigetvárin linnassa Suleimanin teltaan tutustuttaessa päästään 1566 tunnelmaan

muuta kuin enemmän tai vähemmän onnistuneiden kotiviinikokeilujen kautta. Alkuun suurimman vastuun prosessista ottikin tilojemme palkatut hoitajat. Työkalut ja tynnyrit olivat tulleet tilakauppojen mukana, ja ne olivat jo aikaa nähneet. Alkuun ei viinin laatuun satsattu, vaan tilanhoidajien oppien mukaisesti panostettiin lähinnä määrään ja lopputuloskin oli usein monien yhteensattumien summa. Viinitilan töistä iso osa tehdään pitkin satokautta, eikä töiden suorittamisesta oikeastaan tiedetty muuten kuin

laskuista. Oltiin kuitenkin tyytyväisiä, kun kellari oli syksyn lopussa täynnä viiniä.

Vuosien saatossa on kokemus opettanut ja muutamasta tehotuotannon toimintatavasta päästy eroon. Paras opetus onkin ollut, että laatu syntyy puhtaudesta. Vanhoista viinitynnyreistä käymisastioina on tullut pihakoristeita, ja tilalle on tullut muoviset käymisastiat. Punaviiniin kypsyttämiseen on hankittu myös uusia tammitynnyreitä kylän omasta tynnyritehtaasta. Kaikista perinteistä ja valmistustavoista ei kuitenkaan ole haluttu luopua. Viinivilalla oleva suuri puristin on ollut edelleen korvaamaton ja sillä puristetaan jatkossakin rypäleistä mehu. Suurimmat satsaukset on kuitenkin tehty tarhojen uudistamisiin. Suurin osa yli 30 vuotta vanhoista köynnöksistä

on uusittu ja nykyisissä istutuksissa on huomioitu konevoiman käyttömahdollisuudet mm. kasvinsuojelulaiteiden käytössä.

Vuosien saatossa on myös viinitilojen lukumäärät kasvaneet, ja sitä myöten myös kunnostettavat rakennuksien määrä on kasvanut. Suurin kunnostusurakka on tehty Unkarin vuoden 1967–1987 presidenttineuvoston puheenjohtajan (nimellinen Unkarin valtionpäämies) Pál Losonczin omistamaan entiseen kesäasun-

Myös presidenttien rakennukset ränsistyvät, jos ne autoituvat. Parin vuoden remontointi sai rakennuksen taas asuttavaan kuntoon.

toon. Rakennus on nyt uusittu lähes kokonaan yli 30 vuoden käyttämättömyyden jälkeen.

Syksy on sadonkorjuun aikaa

Kuuteentoista vuoteen on mahtunut paljon useita ikimuistoisia sadonkorjuita. Satoa on kerätty niin pienessä pakkasessa, kaatosateessa, kuin myös kovassa helteessä. Pääsääntöisesti sää on kuitenkin ollut syyskuussa vielä tukalan helteinen. Pitkät hellejaksot alueella on nykyään niin yleisiä, että sadonkorjuun aloitustakin pitää aika-ajoin aikaistaa usealla viikolla oletetusta ajankohdasta. Rypäleet nauttivat kyllä aurin-

Baranyan maakunta ei ole Unkarin kuuluisimpia viinialueita, mutta maisemat ovat silmiä hiveliviä ja kirkkaalla ilmalla voi nähdä jopa Kroatian vuoristoja

gosta, mutta jos lopputulos on rusinoituminen eli sadosta ei tule suurta.

Sadonkorjuu vuonna 2024 oli hieman edellisistä poikkeava. Jos parhaana vuotena rypäleitä on ollut keräämässä lähes 60 henkeä, oli nyt sadonkorjuusta vastuussa vain kolme. Onneksi laatu korvaa määrän, vaikka kenelläkään kolmesta

ei ollut mitään kokemusta asiasta. Viininkorjuun peruskurssi annettiin puhelimen välityksellä suoraan Suomesta ja prosessi toteutettiin lähinnä WhatsAppin välityksellä.

Sadonkorjuu 2024

Viinivalmistustaidot siirtyvät sukupolvelta toiselle, kun ensi kertaa prosessista oli vastuussa oma poikani Simo. Näin hän kuvaa ensikokemustaan viininviljelijänä.

Sadonkorjuu 2024 tapahtui rennosti lomanvieton ohessa. Olimme kumppanini kanssa lomareissulla Unkarissa viinitilalla, kun sadonkor-

juu tuli äkillisesti ajankohtaiseksi. Loppukesän helleaalto oli alkanut jo paahtaa rypäleitä ja huolena oli, että sato menetetään, koska sitä ei saada korjattua ajoissa. Ryhdyimme siis toimeen ja saimme kerättyä vielä paahteesta selvinneet, alaoksien suojassa lymyilleet rypäleet ja veimme viinivalmistusprosessin käymisvaiheeseen asti. Viinivalmistus oli viime aikoina alkanut kiinnostamaan entistä enemmän ja nyt tähän kokemukseen tarjoutuikin hieno tilaisuus ollessamme loman vietossa Unkarin viinitilalla. Viininviljely on myös alueella tärkeässä roolissa, joten onkin kunnioittavaa opetella tämä paikallinen taito. Varsinaisesta viinivalmistusprosessista ei meil-

lä on ollut aikaisempaa kokemusta, mutta koska tiesimme saavamme tarvittavaa konsultaatiota Suomesta, ryhdyimme työhön luottavaisesti. Saimme myös viininkorjuuseen apuvoimia naapuritilalla oleskelevalta tuttavaltamme. Valmistelimme viininvalmistukseen tarvittavan kaluston pesemällä käymisastiat ja nostamalla murskaimen ulos varastosta. Kovien helteiden vuoksi kerättäväksi kelpaavia rypäleitä oli vähemmän kuin yleensä, kun osa köynnösrivistöjen rypäleistä oli jo ehtinyt kuivua. Keräämiämme rypäleitä kaadettiin ämpäreistä suoraan murskaimeen ja

rikotut kuoret mehuineen valuiivat murskaimen alla olevaan isoon astiaan. Otin hieman mehua sivuun ja selvitin ominaispainomittarilla soke-ripitoisuuden ja lisäokerin tarpeen. Jätimme rypälemäskin astiaan odottamaan huomista työpäivää. Seuraavana aamuna rypälemäskistä puristettiin mehu ja se siirrettiin käymisastiaan, jossa se saa myös kypsyä ennen pullotusta. Mehun määrä oli odotusten mukainen, noin 150 litraa. Kävin hakemassa yhteistyökumppaniltamme viinihiivaa ja annostelin sen rypälemehun joukkoon. Käymisastia suljettiin muovikelmulla

Rose-viinin valmistusta. Kerätyt punaiset rypäleet murskataan ja pikaisesti puistetaan mehuksi. Lopputuloksen väriin vaikuttaa prosessin nopeus.

ja työmme oli valmis. Myöhemmin saamme tietää, kuinka onnistuimme. Näin ensikertalaisina suuria odotuksia ei ole, mutta innolla odotamme miltä maistuu oman työn jälki.

Vaikka aikaisemmasta viininvalmistuksesta ei ollut mainittavaa kokemusta, suoriuduimme työn vaatimuksista hienosti. Viininvalmistus tähän vaiheeseen asti on lopulta suhteellisen suoraviivainen ja yksinkertainen prosessi, eikä vaadi kuin fyysistä suorituskykyä ja tilan resursseja. Työhön kuuluu köynnöksillä kyykkimistä, astioiden kanniskelua, työvälineiden pesua ja huoltoa.

Pääsimme melko pienellä vaivalla, sillä rypäleitä ei ollut niin paljoa kerättäväksi ja näin työn määrä oli kolmelle talkoolaiselle juuri sopiva. Työn sujuvuuteen vaikutti myös se, että tila on hyvin hoidettu ja viininvalmistukseen vaadittava välineistö oli saatavilla.

Lomaviikollemme osui Szigetvárin taisteluiden vuosipäivän juhlistaminen. Pääsimme siis kokemaan myös 1566 historian tunnelmaa.

Teksti: Matti ja Simo Syrjä

TAMPEREEN
SUOMI-UNKARI SEURA

Tampereen Suomi-Unkari Seuran hallitus 2024

Puheenjohtaja Irmeli Kniivilä
puh. +358 50 5818471
irmeli.kniivila@gmail.com

Auli Mattsson
puh. +358 40 7245969
auli.mattsson@gmail.com

Varapuheenjohtaja Kasper Hasala
puh. +358 44 5712472
kasper.hasala@gmail.com

Anne-Marie Mäkinen
puh. +358 50 5402343
annemariemakinen@gmail.com

Sihteeri Helka Lumiainen
puh. +358 40 7303820
helka.lumiainen@gmail.com

Zita Székely
puh. +358 50 5294495
zita.szekely@gmail.com

Taloudenhoitaja Sinikka Syrjä
puh. +358 40 7731756
sini.syrja@saunalahti.fi

Tenho Takalo
puh. +358 40 7323728
tor.takalo@gmail.com

Aino Erenius
puh. +358 50 0912010
aino.erenius@gmail.com

Aranka Varga
puh. +358 45 1168420
aranyka22@gmail.com

Marjut Huhtinen
puh. +358 40 5485116
marjut.huhtinen@gmail.com

Kiti Veija
puh. +358 40 5280390
kiti.veija@gmail.com

AJANKOHTAISTA

Sugrifest

Suomalais-ugrilaisia kieliä ja kulttuureja esittelevä tapahtuma on jälleen lokakuun alussa Kulttuuritalo Laikussa. Tämä yhdessä Tampereen kaupungin kulttuuritoimen ja eri ystävyyssuurojen kanssa järjestettävä sukukansajuhla Sugrifest on lauantaina 5.10. klo 10.00 – 17.00, Tapahtuman ohjelma sisältää eri kansojen kulttuuria, musiikkia, tanssia, luentoja ja kansalliskokousten tuuletusta. Anssi Halmesvirta, yleisen historian professori (emeritus) luennoi aiheesta Petöfi-kultti Unkarissa Laikun musiikkisalissa klo 10-10.45. Laikun luentosalissa on markkinatapahtuma, jossa seurallamme on jälleen myynnissä unkarilaisia mausteita, hilloja, suklaata, ym. Tule tapaamaan meitä ja tekemään makeisia ostoksia!

Leivontatapahtuma

Unkarilaisia leivonnaisia joulumyyjäisiin valmistetaan perjantaina 29.11. klo 14 alkaen, paikkana on Kalevan kirkon keittiö. Leivontapäivä järjestetään yhdessä Kalevan Unkari-piirin kanssa. Ilmoittautuminen Helka Lumiaiselle 22.11. mennessä (helkalumiainen@gmail.com).

Joulumyyjäiset

Perinteiset joulumyyjäiset ovat lauantaina 30.11. klo 11-13 Kalevan kirkon ala-aulassa. Joulumyyjäiset järjestetään yhdessä Kalevan Unkari-piirin kanssa. Myyjäisissä on ostettavissa mm. unkarilaisia mausteita, leivonnaisia, hilloja, makeisia, käsitöitä, ym. Lisäksi unkarilaista gulassikeittoa voi syödä paikan päällä tai ostaa kotiin vietäväksi. Kalevan Unkari-piirillä on kahvio ja he järjestävät perinteiset kakkuarpajaiset.

Pikkujoulujuhla

Pikkujoulu on perjantaina 13.12. klo 17 alkaen Kulttuuritalo Laikun Syrjä-neuvottelutilassa. Tuttuun tapaan tarjolla joulupuuroa, glögiä ja pipareita. Pikkujoulujuhla tarjoaa joulutunnelmaa, iloista mieltä ja mahdollisesti myös joulupukki on tavattavissa. Toivotaan, että jokainen tuo pienen lahjan (n. 5 euroa) pukinpussiin!

